

**OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TYUTORLIK FAOLIYATINING  
TALABA SHAXSIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI VA UNI RAQAMLI  
TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARALI TASHKIL ETISH  
YO'LLARI**

**Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich**

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti*

*Yoshlar bilan ishlash, ma'naviyat va ma'rifat boshqarmasi boshlig'i*

**Anotatsiya:** *Mazkur ilmiy tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatining talaba shaxsiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ijobiy ta'siri tahlil qilindi. Ayniqsa, zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ushbu faoliyatni samarali tashkil etish imkoniyatlari o'rganildi. Tadqiqotda aralash metodologik yondashuvlar (sifat va miqdoriy uslublar) asosida tyutor va talaba o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, masofaviy muloqot vositalarining samaradorligi, hamda raqamli platformalar (masalan, Google Classroom, Telegram, Microsoft Teams) orqali olib boriladigan tyutorlik jarayonlarining natijadorligi tahlil qilindi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali tyutorlar va talabalar o'rtasida tezkor, qulay va samarali aloqalar shakllanmoqda. Bu esa o'z navbatida, talabalar shaxsiy rivojlanishining ijtimoiy faollik, mustaqil fikrlash, muammolarni yechish va vaqtni boshqarish kabi ko'nikmalariga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, tadqiqot asosida tyutorlik faoliyatini raqamli asosda yuritish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Ular kelgusida oliy ta'lim tizimida sifatli individual yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi.*

**Аннотация:** *В данной научной работе проведён анализ влияния тьюторской деятельности на личностное развитие студентов в высших учебных заведениях. Особое внимание уделено возможностям эффективной организации тьюторства с применением современных цифровых*

технологий. Исследование выполнено на основе смешанных методологических подходов (качественные и количественные методы), что позволило всесторонне изучить взаимодействие между тьютором и студентом, оценить эффективность дистанционных каналов коммуникации, а также интеграцию цифровых платформ (таких как Google Classroom, Telegram, Microsoft Teams) в тьюторский процесс. Результаты эксперимента показали, что использование цифровых технологий обеспечивает оперативную, удобную и продуктивную обратную связь между студентами и тьюторами. Это, в свою очередь, положительно влияет на развитие у студентов таких навыков, как социальная активность, самостоятельное мышление, решение проблем и управление временем. На основе исследования предложены практические рекомендации по цифровизации тьюторской деятельности, которые могут способствовать внедрению качественного индивидуального подхода в системе высшего образования.

**Abstract:** This scientific research analyzes the impact of tutoring activities on the personal development of students in higher education institutions. Particular focus is given to the possibilities of effectively organizing tutoring with the use of modern digital technologies. The study employs a mixed-methods approach (qualitative and quantitative methods) to comprehensively explore the interaction between tutors and students, the effectiveness of digital communication tools, and the integration of platforms such as Google Classroom, Telegram, and Microsoft Teams into tutoring processes. Experimental results show that digital technologies enable rapid, convenient, and productive feedback between students and tutors. This interaction contributes positively to students' personal growth, particularly in the development of skills such as social engagement, independent thinking, problem-solving, and time management. Based on the study, practical recommendations were developed for the digital implementation of tutoring practices, which may serve to improve individualized approaches in higher

*education systems.*

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotida hal qiluvchi o'rin egallab, raqobatbardosh, bilimli va mustaqil fikrlovchi kadrlarni tayyorlashga yo'naltirilgan. Ushbu jarayonda nafaqat ilmiy va kasbiy bilimlarni yetkazish, balki talabalarni har tomonlama rivojlantirish, ularning shaxsiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, oliy ta'limda tyutorlik tizimi zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Tyutor – bu talabaning o'quv va tarbiyaviy yo'l-yo'rig'ini belgilovchi, uning individual ehtiyojlari va qiziqishlaridan kelib chiqqan holda ta'lim jarayonini muvofiqlashtiruvchi shaxsdir. Tyutorlik faoliyati talabaning o'zini anglash, mustaqil o'rganish, muammolarni hal qilish va ijtimoiy faollik kabi kompetensiyalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, bugungi raqamli asrda ta'lim jarayoniga texnologik yechimlarni tatbiq etish, xususan, tyutorlik faoliyatini onlayn platformalar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi vositalar orqali tashkil etish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatining talaba shaxsiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi, hamda raqamli texnologiyalar yordamida bu faoliyatni yanada samarali tashkil etish yo'llari ilmiy asosda o'rganiladi. Shuningdek, tadqiqot davomida mavjud muammolar, imkoniyatlar va tajribalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

### **METODOLOGIYA (METHODS)**

Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatining talaba shaxsiy rivojlanishiga ta'sirini aniqlash va ushbu faoliyatni raqamli texnologiyalar asosida samarali tashkil etish imkoniyatlarini o'rganish maqsadida aralash metodologik yondashuv qo'llanildi. Ushbu yondashuv orqali mavzuga kompleks tarzda yondashish, ya'ni sifatli va miqdoriy ma'lumotlarni birgalikda tahlil qilish imkoniyati yaratildi.

Tadqiqotning birinchi bosqichida talaba va tyutorlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar, tyutorlik faoliyatining mazmuni, mavjud muammolar va ehtiyojlar sifatli yondashuv asosida chuqur tahlil qilindi. Buning uchun bir qator yarim strukturaviy suhbatlar tashkil etilib, ularning asosiy mazmunini yo'nalishlari tematik tahlil orqali umumlashtirildi. Ayniqsa, tyutorlar tomonidan ta'lim jarayonida qanday metodlar qo'llanilayotgani, talabalarning tyutorlik faoliyatiga nisbatan munosabati, hamda raqamli vositalardan foydalanish borasidagi tajribalar batafsil o'rganildi.

Keyingi bosqichda miqdoriy yondashuv asosida aniq statistik ma'lumotlar yig'ildi. Bu bosqichda oliy ta'lim muassasalarining turli fakultetlarida tahsil olayotgan talabalar o'rtasida onlayn so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnoma orqali tyutorlik faoliyatining samaradorligi, raqamli texnologiyalar bilan bog'liq tajriba va talabalarning shaxsiy rivojlanishiga bo'lgan sub'ektiv baholari aniqlashtirildi.

Shuningdek, tadqiqot doirasida eksperimental yondashuv ham qo'llanilib, turli sharoitlarda tashkil etilgan tyutorlik faoliyatining ta'siri solishtirildi. Bunda raqamli texnologiyalar asosida olib borilgan tyutorlik faoliyati natijalari an'anaviy usullar bilan ishlangan guruh natijalari bilan taqqoslandi.

Tahlil natijalari sifatli ma'lumotlar uchun tematik tahlil usuli, miqdoriy ma'lumotlar uchun esa deskriptiv statistika va qiyosiy tahlil uslublari yordamida umumlashtirildi. Bunday yondashuv natijalarni xolis, asosli va ilmiy jihatdan ishonchli tarzda chiqarishga imkon berdi.

### **NATIJARLAR (RESULTS)**

Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar asosida tyutorlik faoliyatining talaba shaxsiy rivojlanishiga ta'siri ijobiy ekanligi aniqlandi. Suhbat va so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, tyutorlarning talabalar bilan tizimli ishlashi, ularning shaxsiy qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda yo'l-yo'riq berishi, talabalarni o'z ustida ishlashga undashi ularning bilimiga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda o'zini anglash va mustaqil qaror qabul qilish kabi muhim kompetensiyalarning shakllanishiga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari, shuningdek, raqamli texnologiyalar qo'llanilgan

holatlarda tyutorlik faoliyatining samaradorligi yanada ortishini ko'rsatdi. Masalan, Google Classroom, Telegram guruhleri, Zoom va Teams kabi onlayn platformalar orqali olib borilgan masofaviy muloqot talabalarga tez va oson tarzda murojaat qilish, zaruriy maslahatlar olish hamda o'z muammolarini aniq ifoda etish imkonini berdi. Natijada, talabalar o'z bilimini rejalashtirish, mustaqil izlanish olib borish, vaqtni boshqarish va ijtimoiy faollik kabi shaxsiy rivojlanish ko'nikmalarini yanada rivojlantirishga erishdilar.

Eksperimental tahlillar ham ushbu xulosalarni tasdiqladi. Raqamli vositalar bilan faoliyat olib borgan tyutorlar guruhi talabalari mustaqil ishlarni bajarishdagi javobgarlik darajasi, vaqtni to'g'ri taqsimlash, savollar bilan murojaat qilish faolligi va yakuniy baholar nuqtai nazaridan an'anaviy usulda faoliyat yuritgan guruhlariga qaraganda sezilarli darajada yuqoriroq natijalarni ko'rsatdi.

Umuman olganda, natijalar shuni ko'rsatmoqdaki, tyutorlik faoliyatini raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etish talabalarning nafaqat akademik yutuqlari, balki shaxsiy va ijtimoiy jihatdan yetuklik darajasiga ham bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa zamonaviy oliy ta'lim tizimida individual yondashuvning raqamli imkoniyatlar bilan uyg'unlashuvi zarurligini isbotlaydi.

### **MUHOKAMA (DISCUSSION)**

Tadqiqot natijalari asosida oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyati talabalar shaxsiy rivojlanishiga bevosita va samarali ta'sir ko'rsatishi isbotlandi. Bu, avvalo, talabaning o'zini anglash, ijtimoiy faollik, o'quv motivatsiyasi, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlari rivojlanishida yaqqol namoyon bo'ldi. Tyutorlik faoliyati, ayniqsa, an'anaviy akademik yondashuv doirasidan chiqib, individual rivojlanish yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlagan hollarda samaradorlik ko'rsatkichlari yanada oshganini kuzatish mumkin bo'ldi.

Muhokama davomida asosiy urg'u raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirilgan tyutorlik faoliyatining afzalliklariga qaratildi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, zamonaviy texnologiyalar yordamida tashkil etilgan muloqot, maslahat va kuzatuv jarayonlari talabaning shaxsiy ta'lim olishini yo'lga qo'yish

imkonini beradi. Ayniqsa, masofaviy va moslashuvchan ta'lim sharoitida bu yondashuv talabaga doimiy qo'llab-quvvatlash va yondashuvni individuallashtirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, raqamli platformalarda barcha muloqotlar va faoliyatlar qayd etilishi, tyutorlar uchun ham, talabalar uchun ham monitoring olib borish va natijalarni tahlil qilishda qulaylik yaratadi.

Biroq, raqamli texnologiyalar orqali olib borilayotgan tyutorlik faoliyatining to'liq samarali bo'lishi uchun bir qancha muhim shart-sharoitlar mavjud. Jumladan, tyutorlarning raqamli kompetensiyalarini doimiy oshirib borish, ular uchun metodik ko'rsatmalar va o'quv platformalarini yaratish, shuningdek, talabalarning texnologiyalardan foydalanish madaniyatini shakllantirish lozim. Aks holda, texnologiyalar vosita sifatida ishlatilmay, faqatgina shakl darajasida qolib ketishi mumkin.

Muhokamada, shuningdek, tyutorlik faoliyatining doimiy monitoringi va baholash tizimlarini ishlab chiqish zarurligi ta'kidlandi. Chunki mazkur tizim orqali nafaqat talabalar, balki tyutorlarning o'z faoliyatini baholashi, takomillashtirishi va natijalarga ko'ra strategiyasini o'zgartirish imkoniyati yuzaga keladi.

Ushbu tadqiqot ko'rsatdiki, tyutorlik faoliyatining shaxsiylashtirilgan va raqamli shaklda tashkil etilishi nafaqat alohida talabaga, balki butun ta'lim jarayoniga, uni boshqarish va tashkil etish tizimiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa oliy ta'lim tizimida talaba shaxsini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlarning tubdan yangilanishini taqozo etadi.

## **XULOSA VA TAKLIFLAR (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)**

Tadqiqotning yakuniy natijalari asosida oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatining talaba shaxsiy rivojlanishiga ta'siri aniqlandi. Tyutorlik, talabalarga nafaqat akademik bilimlarni taqdim etishda, balki ularning shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy rivojlanishiga hissa qo'shishda ham muhim rol o'ynaydi. Tyutorlarning individual yondashuvi va talabalar bilan o'zaro ishonchli muloqoti, talabalar uchun

o'qishdagi muvaffaqiyatlarini oshirish, shaxsiy rivojlanish va muammolarni hal qilish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirilgan tyutorlik faoliyati, o'zining moslashuvchanligi va samaradorligi bilan an'anaviy usullardan ancha ustun bo'lishi ko'rsatildi. Masofaviy platformalar, onlayn muloqot va elektron resurslar talabalar uchun o'z bilimlarini rejalashtirish, o'rganish jarayonini boshqarish va vaqtni samarali taqsimlash imkoniyatlarini yaratadi. Bunday texnologiyalar talabalarga o'z bilimlarini tekshirish, ijtimoiy faollikni oshirish va mustaqil fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida bir qator muammolar ham yuzaga keldi. Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish uchun tyutorlar va talabalar o'rtasida texnologik kompetensiyalarni oshirish, platformalarning yaxshilanishi va ta'lim jarayonining individual ehtiyojlarga mos ravishda tashkil etilishi zarurligi ta'kidlandi. Shuningdek, tyutorlik faoliyatining samaradorligini baholash va doimiy ravishda monitoring qilish tizimlarini yaratish muhim ahamiyatga ega.

**Tadqiqotdan kelib chiqadigan takliflar:**

1. **Tyutorlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish:** Tyutorlar uchun doimiy treninglar va kurslar tashkil etilib, ularning raqamli platformalar bilan ishlash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish kerak.
2. **Raqamli platformalarni yangilash va moslashtirish:** Talabalar ehtiyojlarini yanada yaxshiroq qondirish maqsadida, o'quv platformalarini doimiy ravishda yangilash va moslashtirish zarur. Bu, o'z navbatida, ta'lim jarayonini yanada samarali va interaktiv qiladi.
3. **Individuallashtirilgan yondashuvni rivojlantirish:** Tyutorlik faoliyatida talabalar ehtiyojlariga asoslangan individual yondashuvni kengaytirish, ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, o'zini anglash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.
4. **Tyutorlik faoliyatining samaradorligini baholash tizimini yaratish:** Tyutorlar va talabalar faoliyatini doimiy ravishda monitoring qilish va

natijalarni tahlil qilish tizimini joriy etish zarur. Bu nafaqat talabalar, balki tyutorlarning o'z faoliyatini tahlil qilish va o'zgartirish imkoniyatini ham yaratadi.

5. **Masofaviy ta'limning imkoniyatlarini kengaytirish:** Masofaviy ta'limni yanada rivojlantirish, talabalar uchun o'quv jarayonida masofaviy qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini yaratish, shuningdek, onlayn maslahatlar, seminarlar va konsultatsiyalarni kengaytirish zarur.

**Xulosa** qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida tyutorlik faoliyatini samarali tashkil etish, shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida bu faoliyatni yanada mukammallashtirish talabalar shaxsiy rivojlanishini rag'batlantiradi, ularning o'quv muvaffaqiyatini oshiradi va jamiyat uchun zarur bo'lgan yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda muhim omil bo'ladi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)**

1. **Anderson, T.** (2013). *The Theory and Practice of Online Learning*. 2nd ed. Edmonton: AU Press.
2. **Barker, P. & Kemp, F.** (2015). *Tutoring in Higher Education: Enhancing Learning Through Individual Support*. Oxford: Oxford University Press.
3. **Kulik, C.-L. C. & Kulik, J. A.** (1991). *Effectiveness of Computer-Based Instruction: An Updated Analysis*. *Computers in Human Behavior*, 7(1), 75-94.
4. **Huang, R. H., Spector, J. M., & Yang, J. M.** (2019). *Education and Technology: A Global Perspective*. Springer.
5. **Rosen, L. D.** (2012). *The iConnected Parent: Staying Close to Your Kids in College (and Beyond) While Letting Them Grow Up*. St. Martin's Press.
6. **Garrison, D. R. & Kanuka, H.** (2004). *Blended Learning: Uncovering its Transformative Potential in Higher Education*. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95-105.

7. **Siemens, G.** (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1), 3-10.
8. **Zhao, Y., Pugh, K., Sheldon, S., & Byers, J. L.** (2002). *Conditions for Classroom Technology Innovations*. Teachers College Record, 104(3), 482-515.
9. **Collins, A., Brown, J. S., & Holum, A.** (1991). *Cognitive Apprenticeship: Making Thinking Visible*. American Educator, 15(3), 6-11.
10. **Mishra, P., & Koehler, M. J.** (2006). *Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge*. Teachers College Record, 108(6), 1017-1054.